

Izlazak

Podrška vjernicama u
slučajevima bračnog i
partnerskog nasilja

Lana Bobić
Greta Grakalić Rački

Priručnik je nastao u želji ostvarivanja pune sinergije društva za rješavanje problema bračnog i partnerskog nasilja nad ženama što bi značajno doprinijelo suzbijanju obiteljskog nasilja pa i nasilja uopće.

Riječ urednica	4
Mitovi o nasilju	5
Obiteljsko nasilje i nasilje nad ženama u bračnim odnosima	7
Oblici nasilja	8
Prisilna kontrola	9
Kako žene ulaze u ovakve odnose?	9
Anina priča	10
Tehnike prisilne kontrole	12
Postseparacijsko nasilje	13
Nasilje – traumatski događaj u životu osobe	14
Reakcije na nasilje	14
Zašto žene ostaju	14
Posljedice nasilja	15
Što učiniti?	16
Osnove komunikacije s osobama koje su preživjele nasilje	17
Prije prijave nasilja	18
Prijava nasilja	18
Nakon prijave nasilja	19
Adresar ustanova	19
Što stavovi imaju s nasiljem?	20
Prava osoba koje su preživjele nasilje	21
Literatura	23

Obiteljsko nasilje ozbiljan je društveni problem koji se, nažalost, često zanemaruje ili ignorira i koji nerijetko prati šutnja, stigmatizacija i nedostatak adekvatne pomoći. U društvu su još uvijek prisutni stavovi da je obiteljsko nasilje privatna stvar i da se treba rješavati unutar obitelji. Obiteljsko nasilje obuhvaća širok spektar različitih vrsta nasilja, kao i različite mehanizme i dinamiku, zbog čega je važno dobro razumjeti različitosti tih mehanizama i dinamike u vidu odnosa moći između počinitelja i žrtve u obitelji. Primjerice, nasilje nad starijim članovima obitelji zahtijeva drugačiji pristup od nasilja nad djecom u obitelji. Kao teologinje i stručnjakinje u području nasilja nad ženama, odlučile smo se fokusirati na specifičan vid obiteljskog nasilja – nasilje nad ženama u bračnim, odnosno partnerskim odnosima.

Crkva je često jedno od prvih mjesta gdje se vjernice pogođene nasiljem obraćaju za pomoć. S jedne strane, svećenici i pastoralni radnici imaju izrazito važnu i tešku ulogu kada se u svojoj župi susretnu sa slučajevima obiteljskog nasilja. U tim slučajevima njihovu pastvu jednako čine i počinitelj i osoba koja nasilje trpi. S druge strane, sustav zaštite žrtava rijeko prepoznaje specifičnost žena kojima su duhovnost i vjera važne, a koje proživljavaju nasilje. Ništa manje važno, znamo da Crkva ima velik utjecaj na stavove u društvu, kao i da iza velike pojavnosti nasilja stoji cijeli niz štetnih stavova. Stoga je jasno da Crkva ima iznimno veliku važnost u promjeni štetnih stavova te suzbijanju i prevenciji nasilja u društvu.

Zato smo, uz podršku Ekumenske inicijative žena, a u sklopu projekta “Odgovor Crkve na problem nasilja nad ženama u obitelji” udruge U dobroj vjeri, pripremile priručnik za svećenike, pastoralne radnike, članice i članove crkvenih zajednica. Naša motivacija leži u uvjerenju da je svaki oblik nasilja suprotan kršćanskim i općeljudskim načelima ljubavi, pravde i solidarnosti te da Crkva ima odgovornost prepoznati i reagirati na nasilje i patnju koja se događa unutar obitelji. Priručnik je nastao s ciljem pružanja znanja, podrške, alata i resursa za prepoznavanje mehanizma i dinamike nasilja nad ženama u bračnim i partnerskim odnosima, razumijevanje posljedica i pružanje adekvatne i učinkovite podrške žrtvama nasilja. Sadržaj obuhvaća više kratkih tekstova koji se bave mitovima o nasilju, oblicima nasilja, mehanizmom nasilja, odnosno prisilnom kontrolom, posljedicama nasilja i mogućnostima pružanja podrške žrtvama nasilja. Ovaj priručnik također pišemo u nadi za prijeko potrebnim dijalogom crkvenih zajednica, vjernika i vjernica i ostalih dionika borbe protiv obiteljskog nasilja u godinama koje dolaze, kako bi se suzbilo obiteljsko nasilje koje narušava ljudsko dostojanstvo, kvalitetu odnosa, obitelj i zajednicu u cjelini. Pozivamo sve čitateljice i čitatelje da u redcima koji slijede pronađu inspiraciju i konkretne korake za stvaranje sigurnih prostora unutar crkvenih zajednica gdje će svaka osoba, bez obzira na okolnosti, biti zaštićena, podržana i voljena.

U dobroj vjeri, Lana Bobić i Greta Grakalić Rački

Mitovi o nasilju su “različita uvjerenja, usvojene postavke, tvrdnje ili učenja o pojavama koje se ne temelje na provjerenim činjenicama, ali pružaju prikladna, pojednostavljena objašnjenja nasilja” (Anić, 2010).

MIT: Nasilje u obitelji je rijetka pojava.

ČINJENICA: Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, svaka treća žena u dobi između 15 i 49 godina proživi neki oblik obiteljskog nasilja. 38% ubojstava žena počine braćni ili intimni partneri nad svojim ženama/partnericama.

MIT: Nasilje u obitelji i među bračnim partnerima njihova je privatna stvar.

ČINJENICA: Nasilje nije privatna stvar, već društveno neprihvatljivo ponašanje. Svjetska zdravstvena organizacija stoga prepoznaje nasilje nad ženama kao ozbiljan javnozdravstveni problem.

MIT: Žene su nasilne jednako koliko i muškarci.

ČINJENICA: Muškarci su značajno češće počinitelji nasilja u obitelji.

MIT: Muškarci su češće fizički, a žene psihički nasilne.

ČINJENICA: Gdje je prisutno fizičko, prisutno je i psihičko nasilje. Istraživanja pokazuju da žene nisu ništa sklonije psihičkom nasilju od muškaraca.

MIT: Nasilje je najčešće izolirani slučaj, odnosno incident koji se javlja kada osoba izgubi kontrolu nad sobom.

ČINJENICA: Nasilje u pravilu nije incident već kontinuum, odnosno permanentno i kronično stanje. Suprotno uvriježenom stavu, nasilje nije posljedica gubitka kontrole počinitelja nad sobom, već je sredstvo uspostave i održavanja kontrole zlostavljača nad žrtvom.

MIT: Žrtva je kriva za nasilje. Zlostavljana je žena “to tražila”.

ČINJENICA: Zlostavljač uzrokuje nasilje. On je odgovoran za svoje postupke. Žrtva nikada nije kriva za nasilje koje je pretrpjela jer je nasilje odluka i izbor zlostavljača.

MIT: Alkohol i zlorporaba opojnih droga, siromaštvo ili psihičke bolesti stvarni su uzroci nasilja u obitelji.

ČINJENICA: Alkohol i opojne droge, siromaštvo ili psihičke bolesti mogu intenzivirati nasilno ponašanje, ali nisu uzroci nasilnog ponašanja. Nasilje se događa u svim kontekstima, odnosno i u obiteljima u kojima nema zlorporabe psihoaktivnih sredstava ili psihičkih poremećaja, koje su imućne i čiji su članovi visokoobrazovani.

MIT: Nasilnici ili žrtve nasilja imaju određene prepoznatljive karakteristike.

ČINJENICA: I nasilnici i žrtve mogu biti ljudi najrazličitijih profila i ne možemo utvrditi je li netko nasilnik ili žrtva prema određenom temperamentu, karakteristikama ličnosti, statusu ili vjerskoj pripadnosti.

MIT: Djeca trebaju oca iako je nasilan prema njihovoj majci. Žena bi za dobrobit djece trebala ostati s takvim partnerom.

ČINJENICA: Žene ostankom u nasilnom odnosu riskiraju život. Čak i kad izostaje direktno nasilje prema samoj djeci, odrastanje u takvoj obitelji za djecu je izrazito traumatično iskustvo, a svjedočenje nasilju jednog roditelja nad drugim prepoznamo i kao nasilje nad djecom. Počinitelj nasilja u obitelji nasiljem nad jednim članom obitelji vrši nasilje nad svim članovima obitelji. Stoga se smatra da počinitelji nasilja nemaju roditeljske kompetencije nužne za obnašanje uloge oca u djetetovu životu.

MIT: Žene mogu prekinuti nasilan odnos odlaskom od nasilnog partnera.

ČINJENICA: Odlaskom od nasilnog partnera nasilje ne prestaje. Žrtve su često u najvećem riziku od eskalacije nasilja u trenutku kada odluče napustiti nasilan odnos.

MIT: Žena koja je napustila zlostavljača, odgovorna je za raspad obitelji.

ČINJENICA: Zlostavljač je odgovoran za raspad obitelji. Obitelj se raspada činom nasilja, a ne pokušajem zaštite od nasilja.

MIT: Nasilja je uvijek bilo i uvijek će ga biti. Nasilnici si ne mogu pomoći.

ČINJENICA: Nasilje se, baš kao i nenasilje, uči.

Obiteljsko nasilje pojam je koji se odnosi na ponašanja unutar zajedničkog kućanstva ili šire obitelji koja uzrokuju fizičku, psihičku i/ili seksualnu štetu. Nasilni čin može biti usmjeren prema bilo kojem članu obitelji ili kućanstva od strane bilo kojeg drugog člana. Ipak, unutar šireg pojma obiteljskog nasilja potrebno je razlikovati specifične oblike nasilja zbog različitih mehanizama i dinamika, kao što su nasilje nad djecom, nasilje nad osobama treće životne dobi, nasilje nad osobama sa psihosocijalnim ili intelektualnim teškoćama te nasilje nad članovima kućanstva s invaliditetom, kao i nasilje u bračnim ili partnerskim odnosima.

Prema procjenama Svjetske zdravstvene organizacije, svaka četvrta žena preživjela je fizičko i seksualno nasilje od strane sadašnjeg ili bivšeg partnera. Iako se obitelj smatra najsigurnijim mjestom, prema podacima UN-a, žene najčešće budu ubijene upravo u svom domu. S obzirom na to da je nasilje nad ženama u bračnim ili partnerskim odnosima prepoznato kao najučestaliji tip obiteljskog nasilja, nužno ga je prepoznati i kao najveću prijetnju, kako ženama tako i djeci i obitelji.

Kada govorimo o nasilju nad ženama u bračnim/partnerskim odnosima, najčešće imamo sliku prebijene žene. Ali osim što posljedice fizičkog nasilja nisu uvijek vidljive, fizičko nasilje nije jedino koje se javlja u bračnom odnosu. Naime, nijedno fizičko ili seksualno nasilje nikada ne dolazi odjednom; tim oblicima nasilja prethode psihičko nasilje i kontrolirajuća ponašanja.

Nijedan odnos ne počinje šamarom!

To znači da su psihičko nasilje i kontrolirajuća ponašanja sastavni dio odnosa u kojem je prisutno fizičko i seksualno nasilje, a nasilan odnos nije ništa lakši ako izostaje fizičko i seksualno nasilje. Žene koje su preživjele nasilje nerijetko svjedoče kako im se bilo teže nositi sa stalnom kontrolom i psihičkim nasiljem nego sa samim fizičkim nasiljem. Istražujući nasilje nad ženama u bračnim/partnerskim odnosima, sociolog Evan Stark kuje pojam prisilne kontrole kojim objašnjava mehanizam nasilja koji stoji iza različitih vrsta nasilja nad ženama u bračnim/partnerskim odnosima. O tom će pojmu biti više riječi dalje u tekstu.

Kada govorimo o oblicima nasilja nad ženama u bračnim/partnerskim odnosima, najčešće spominjemo fizičko, psihičko, ekonomsko i seksualno nasilje. Njihovo razumijevanje ključno je za prepoznavanje, prevenciju i pružanje adekvatne podrške žrtvama nasilja.

Fizičko nasilje

Fizičko nasilje odnosi se na svaku uporabu fizičke sile koja izaziva bol, strah ili poniženje kod osobe. Primjeri mogu uključivati udarce, ugrize, čupanje kose, rezanje, bacanje i razbijanje predmeta.

Psihičko nasilje

Psihičko nasilje obuhvaća ponašanja koja počinitelj koristi kako bi kod osobe izazvao osjećaje straha, poniženja, bezvrijednosti i ugroženosti. Ovaj oblik nasilja može uključivati ponižavanje, manipulaciju, izluđivanje (gaslighting), izolaciju od obitelji i prijatelja, prijetnje te druge oblike emotivnog zlostavljanja.

Ekonomsko nasilje

Ekonomsko nasilje obuhvaća ponašanja kojima počinitelj kontrolira žrtvu ograničavanjem njezine ekonomske neovisnosti. To može uključivati zabranu zapošljavanja, uznemiravanje na radnom mjestu, uskraćivanje pristupa financijskim resursima, zaduživanje žrtve protiv njezine volje, uništavanje osobnog vlasništva te neplaćanje zakonski propisane alimentacije.

Seksualno nasilje

Seksualno nasilje odnosi se na svaki oblik seksualnog ponašanja na koji je član obitelji prisiljen, s kojim se ne slaže ili koje ne razumije. To može uključivati silovanje, prisiljavanje na neželjene seksualne radnje, neželjene dodire i komentare, objavljivanje ili prisilu na objavljivanje seksualiziranog sadržaja na internetu, kao i podvođenje.

Seksualno nasilje u bračnim i partnerskim odnosima često ostaje neprepoznato zato što žene osjećaju sram ili pak ne prepoznaju seksualno nasilje, smatrajući da su pristale na odnos i onda kada je njihov pristanak uvjetovan strahom. Pristanak uvjetovan strahom (da će u slučaju otpora doći do još većih problema i daljnjeg nasilja) nije pristanak. Pristanak je isključivo i samo neuvjetovano, informirano i entuzijastično da.

Prisilna kontrola mehanizam je nasilja kojim partner nastoji u potpunosti kontrolirati partnericu. Ovaj mehanizam nasilja koristi niz različitih manipulativnih tehnika kojima se žrtvu dovodi u stanje trajne ovisnosti, kontradikcija, zbunjenosti i straha. Tehnike u pravilu uključuju različite oblike psihičkog i ekonomskog, a nerijetko i fizičkog i seksualnog nasilja. Specifičnost je prisilne kontrole ta da se te manipulativne tehnike prilagođavaju individualnom kontekstu, zbog čega je prisilnu kontrolu izrazito teško prepoznati.

Žrtve prisilne kontrole postaju taoci u nevidljivim okovima zlostavljača, zarobljene u svijetu koji je zlostavljač za njih stvorio. Strah je glavno sredstvo održavanja kontrole i za žrtvu je stvaran jer postoji realna prijetnja da će se žrtvi ili njezinim bližnjima nešto dogoditi. Prisilna kontrola ne oslanja se nužno (i samo) na fizičko nasilje, riječ je prije svega o modelu sustavnog i dugotrajnog psihičkog, emocionalnog i ekonomskog zlostavljanja kojemu je cilj potpuno slamanje samosvijesti i otpora žrtve, promjena percepcije i realnosti žrtve, što dovodi do razornih posljedica za žrtvu i njezino psihofizičko zdravlje i dobrobit.

Kako žene ulaze u ovakve odnose?

Veze u kojima se događa prisilna kontrola često počinju intenzivnim “bombardiranjem ljubavlju” – prekomjernom pažnjom i naklonošću, što stvara iluziju savršene, bezuvjetne ljubavi. Ovaj fenomen stvara duboku emocionalnu povezanost s počiniteljem, gdje žrtva često vjeruje da je pronašla idealnog partnera. Međutim, s vremenom dolazi do suptilnih znakova kontrole. Nasilnik postupno izolira žrtvu od njezinih prijatelja i obitelji, kritizira njezine odluke i ponašanje te zastrašivanjem nameće pravila o tome kako bi trebala izgledati, djelovati ili komunicirati. Ovaj proces postupne kontrole često se uspoređuje s “kuhanjem žabe” – nasilje počinje neprimjetno, gotovo nevidljivo, ali postupno eskalira do potpunog emocionalnog i psihičkog kraha.

“

Nasilja je kod većine sudionica u nekom obliku bilo i prije ulaska u brak, ali kako je to razdoblje bilo obilježeno značajnim obasipanjem pažnjom i ljubavlju, sudionice su preko njega prešle. Osim toga, kod većine njih su ti događaji bili praćeni isprikama, iskazima kajanja i obećanjima da se to nikad više neće ponoviti. (Istraživanje o prisilnoj kontroli u intimnim partnerskim odnosima, AŽKZ, 2024)

Ana (28) u braku je s Ivanom već 8 godina. Imaju troje djece, od kojih je najmlađe nedavno napunilo dvije godine. Kada su se upoznali, Ivan je bio aktivan član njihove župe. Ana je bila zadivljena njegovom pobožnošću te je vjerovala da će izgraditi zajednički život temeljen na ljubavi, poštovanju i duhovnom rastu.

U samom početku Ivan je bio iznimno pažljiv. Govorio je kako je sam Bog upleo prste u njihov susret i da su stvoreni jedno za drugo. Pokazivao je veliku zaljubljenost i privrženost. Htio je da što više vremena provode zajedno tvrdeći da su Bog i njihova uzajamna ljubav sve što im treba u životu. Ana je to shvaćala kao izraz njihove snažne zaljubljenosti i posvećenosti. Vrlo su se brzo zaručili i vjenčali.

Za vrijeme prve trudnoće Ivan je počeo tvrditi da Anine prijateljice loše utječu na nju i da bi se umjesto susreta s njima trebala posvetiti obitelji i duhovnom životu. S obzirom na to da su Anini roditelji bili rastavljeni, počeo ju je udaljavati i od njih, tvrdeći da žive u grijehu i ne pružaju dobar primjer za obitelj kakvu on s njom želi podići. Nije mogao podnijeti da uopće razgovara s drugim muškarcima i kurtoazni pozdrav bio bi povod za njegove ispade ljubomore i bijesa. Ako bi otišla na misu bez njega, uvijek je znao s kim je razgovarala. Čak i ako ne bi razgovarala s drugim muškarcima, optuživao ju je da razgovara sa ženama koje će na nju imati loš utjecaj, zbog čega se udaljila i od drugih vjernika i vjernica u zajednici. Nakon rođenja drugog djeteta pod njegovim je pritiskom prestala raditi. Tako se Ana postupno udaljila od svoje obitelji, svih prijatelja i kolega. Osim toga, postala je potpuno financijski ovisna o Ivanu.

Ivan je još tijekom razdoblja zaruka počeo kritizirati Anin izgled. U početku su to bile suptilne primjedbe o odjeći, govoreći da bi se trebala oblačiti čednije. S vremenom su njegove kritike postale učestalije i oštrije. Kada bi Ana kupila ili obukla nešto što mu se ne sviđa, Ivan bi je grdio da se ponaša neprikladno za suprugu i majku. "Kakvu poruku šalješ zajednici takvim odijevanjem?" pitao bi je. Ana je postupno prestala birati odjeću sama i počela je nositi ono što je Ivan odobravao, u strahu da ga ne razočara ili izazove svađu.

Nakon vjenčanja, a posebice nakon rođenja prvog djeteta, Ivan je sve češće preuzimao dominantnu ulogu u obitelji, inzistirajući da Ana sve važne odluke donosi uz njegovu privolu. Kada bi izrazila mišljenje koje se razlikovalo od njegova, Ivan bi je opominjao da mora biti poslušna mužu pozivajući se na pojedine biblijske retke.

Njihov intimni život također je postao sredstvo kontrole. Ivan je naglašavao da su bračne dužnosti sveta obveza i da Ana, kao njegova supruga, nema pravo odbiti ga. Iako se često osjećala iscrpljeno ili emocionalno udaljeno, Ivan bi govorio da se odbijanje seksualnog odnosa može smatrati grijehom. Ana je zato pristajala na intimne odnose iz osjećaja dužnosti i straha, ali je duboko u sebi osjećala nelagodu i gubitak kontrole nad vlastitim tijelom.

Ana se počela osjećati sve više izoliranom, emocionalno iscrpljenom i nesigurnom. Osjećala je da cijelo vrijeme mora hodati po jajima i nikad nije znala što će biti povod Ivanova izljeva bijesa i prijetnji. Čovjek kojeg je voljela svim svojim bićem postao je osoba koje se boji. Već kad bi čula kako parkira automobil ispred kuće, znala je imati panični napad u strahu da joj je možda promaklo nešto očistiti, da mu se jelo koje mu je spremila neće svidjeti ili da će djeca biti preglasna kad se, kako je tvrdio, iscrpljen vrati s posla u potrebi za tišinom i mirom.

Znao je probuditi njihovo malo dijete usred noći i optužiti ju da nije u stanju uspavati dijete kako treba. Kada ne bi budio djecu, često bi od Ane zahtijevao da pola noći provedu u razgovoru o nekom njezinu ponašanju koje je smatrao izrazom nepoštovanja prema njemu.

Posljednjih godinu dana prestao joj je davati dovoljno novca za namirnice, a kada bi ga tražila novac za hranu, spremno ju je posramljivao tvrdnjama da prava žena i majka kuha ni od čega. Tvrdio bi da kruh treba peći, a ne kupovati, da joj u tom smislu daje sasvim dovoljno novca i da ne može plaćati njezinu nesposobnost.

Ana je u potpunosti iscrpljena, što se zna odraziti i na njezin odnos prema djeci. Osjeća se kao loša majka. Ako bi djeca na misi ispustila makar zvuk, Anu i djecu kod kuće je čekao pakao zastrašivanja, ponižavanja i prijetnji. Ivan joj prijeti da će ih on morati disciplinirati ako ona ne može. “Batina je iz raja izašla”, govori. Ana zato u potpunosti mora kontrolirati djecu kako bi sebe i njih zaštitila od njegova nasilja.

Njezina vjera, koju je oduvijek smatrala izvorom snage, sada je postala sredstvo kojim je Ivan opravdavao svoje nasilno ponašanje. Svaki njezin pokušaj da preispita njegovu kontrolu završavao je njegovim pozivanjem na Bibliju, stvarajući kod Ane osjećaj krivnje i nemoći. Bila je zarobljena u osjećaju dužnosti i straha od grijeha pred Bogom i osude zajednice. Vjerovala je da bi, ako ikome prizna da se osjeća nesretno i kontrolirano, izdala svoje vjerske zavjete i postala loša supruga i majka.

Kao što vidimo iz Anina primjera, osobitost je prisilne kontrole postupno uvođenje različitih tehnika kontrole koje se neočekivano izmjenjuju u cilju potpune kontrole partnerice, njezine percepcije realnosti i njezina života.

Izolacija

Tehnike izolacije ključne su za sprječavanje otkrivanja nasilja, usađivanje ovisnosti i isključivo posjedovanje žrtve, monopolizaciju njezinih vještina i resursa te za onemogućavanje dobivanja pomoći i podrške. Žrtva postupnom izolacijom ostaje sama, pomoć postaje sve nedostupnija, čime izlazak iz nasilnog odnosa postaje sve teži.

Zastrašivanje

Tehnike zastrašivanja (prijetnje, korištenje djece, izludivanje, uhođenje, degradacija, posramljivanje, nadzor, mikronadzor, ucjene) ključne su za instaliranje straha, ovisnosti, popustljivosti, odanosti i srama te stvaranje osjećaja sveprisutnosti počinitelja. Žrtva s vremenom u potpunosti gubi samopoštovanje i samopouzdanje, doživljava promjenu percepcije stvarnosti i smanjenje psihičke moći u odnosu na počinitelja.

Kontroliranje

Tehnike kontroliranja bazičnih potreba (kontrola hrane, lijekova, sna, novaca, mikromenadžment svakodnevnih aktivnosti) ključne su za iskorištavanje žrtvinih kapaciteta i resursa za osobnu korist i zadovoljstvo, uskraćivanje sredstava potrebnih za autonomiju ili bijeg i reguliranje njezina ponašanja u skladu sa stereotipnim rodnim ulogama. Žrtva postaje iscrpljena i s vremenom u potpunosti gubi bilo kakvu autonomiju.

Fizičko i seksualno nasilje

Tehnike fizičkog i seksualnog nasilja mogu se sastojati od težih fizičkih ozljeda, seksualnog nasilja, "rutinskog nasilja" koje uzrokuje lakše ozljede, ali rutinizira nasilje. Njima se uspostavlja dominacija, sprječava bijeg, prisvajaju resursi i uspostavlja privilegija. Žrtvi nameće jedan jedini cilj - ostati sigurnom od nasilja - i dovodi je u situaciju potpunog onemogućavanja preuzimanja rizika, autonomije, potrage za sobom i srećom, fizičkog odlaska.

Ljubomora

Ljubomora i stalne optužbe za prijevaru tehnika su kontrole, zastrašivanja i izolacije koje se najčešće koriste za opravdanje nasilja prebacivanjem odgovornosti na žrtvu (ona je izazvala nasilje).

Važno je razumjeti da su dio tehnika prisilne kontrole i mirna razdoblja i razdoblja "medenog mjeseca" kojima je cilj pokazati kako život može biti prekrasan kada je žena poslušna i kada je on zadovoljan njenim ponašanjem.

“ Upravo se stvaranjem takve atmosfere, žena počinje mijenjati na način da se u potpunosti prilagođava, radi stvari u koje ne vjeruje i koje su u suprotnosti s njenim stavovima, a sve u ime ‘mira u kući’. Žene opisuju da sada, s odmakom, sebe ne mogu prepoznati (Istraživanje o prisilnoj kontroli u intimnim partnerskim odnosima, AŽKZ, 2024).

Napuštanje partnera zbog nasilja jedan je od najopasnijih perioda za žene koje su preživjele bračno/partnersko nasilje. Nasilje nad ženama pitanje je kontrole. Kako izlazak žene iz nasilnog odnosa za zlostavljača predstavlja potpuni gubitak kontrole nad partnericom, zlostavljač se može odlučiti na ekstremne korake, uključujući ubojstvo žene. Stoga nikada ne bi trebalo savjetovati ženi da ode prije nego što se izradi sigurnosni plan.

Nasilje, odnosno prisilna kontrola, često ne prestaje odlaskom od nasilnog partnera. Brojni su načini na koje zlostavljači nastoje održati kontrolu nad partnericom.

Uznemiravanje, nadzor, uhođenje: Ovi oblici ponašanja služe stvaranju osjećaja sveprisutnosti i moći zlostavljača te instaliranju straha kod žrtve. Strah žrtve mora se shvatiti iznimno ozbiljno, jer je ključni indikator procjene rizika od fatalnih ishoda nasilja.

Širenje lažnih informacija o (bivšoj) partnerici: Diskreditiranjem partnerice u njezinoj zajednici, u obitelji, među prijateljima, na poslu ili unutar crkve, zlostavljač prebacuje odgovornost sa sebe na žrtvu, stvara dodatni osjećaj nesigurnosti, ostvaruje društvenu moć u odnosu na žrtvu i izolira žrtvu od potencijalnog kruga podrške.

Pravno nasilje: Zlostavljač u parnici vrši moć i kontrolu tako što (bivšu) partnericu opetovano i pretjerano povlači kroz sudske procese, čime ju emocionalno, psihički i financijski iscrpljuje. Pravno nasilje vrlo je često u procesima skrbništva gdje će zlostavljač, koji prije nije bio pretjerano uključen u odgoj i brigu o djeci, koristiti roditeljstvo kao sredstvo kontrole nad (bivšom) partnericom. Tražit će puno ili podijeljeno skrbništvo, optuživati majku za “otuđenje”, predstavljati se brižnim roditeljem koji traži rješenje, iako će pronalaziti prepreke koje onemogućavaju iznalaženje rješenja. Gotovo će u pravilu (bivšu) partnericu prikazivati kao nestabilnu, prikazujući njezine reakcije na traume izazvane nasiljem kao psihičke poremećaje.

Femicid, filicid: U nekim slučajevima zlostavljač ne prihvaća gubitak kontrole nad partnericom i obitelji te se odlučuje na ubojstvo žene, a nekad i djece.

Reakcije na nasilje

Kada se osoba suoči s nasiljem, tijelo i um automatski se pokušavaju samozaštiti. Najpoznatije su reakcije fight (borba), flight (bijeg) i freeze (zaleđenost), no postoje i druge, kao što su fawn (udovoljavanje) i friend (pokušaj zbližavanja s nasilnikom). Ove reakcije nisu svjesni izbori, već instinktivni odgovori na opasnost.

<i>Fight</i> (borba)	žrtva pokušava uzvratiti nasilniku, fizički ili verbalno, s ciljem zaštite.
<i>Flight</i> (bijeg)	žrtva nastoji pobjeći iz situacije, fizički se udaljiti ili se emotivno distancirati.
<i>Freeze</i> (zaleđenost)	u trenutku opasnosti žrtva se “zaledi”, paralizira ili disocira.
<i>Fawn</i> (udovoljavanje)	žrtva pokušava smiriti nasilnika udovoljavajući njegovim zahtjevima u nadi da će nasilje prestati.
<i>Friend</i> (zbližavanje)	žrtva pokušava uspostaviti prijateljski odnos s nasilnikom, ne bi li smanjila napetost i izbjegla sukob.

Sve su ove reakcije prirodne i instinktivne. Važno je razumjeti da nema “ispravne” reakcije na nasilje – svaka žrtva reagira na način koji joj u tom trenutku omogućuje preživljavanje.

Zašto žene ostaju?

Žene ostaju u nasilnim odnosima iz niza složenih razloga koji imaju svoje utemeljenje u štetnim mitovima i stavovima i posljedično neadekvatnom odgovoru društva na nasilje. Štetni mitovi poput onih da žene često lažu, da su manipulativne i da izazivaju podloga su nepovjerenju i okrivljavanju žena u slučajevima u kojima trpe nasilje. Stavovi da žene trebaju biti požrtvovne, ponizne, poslušne, odgovorne za cjelovitost obitelji, da o njihovu ponašanje ovisi ponašanje muža i da su u slučaju rastave raspuštenice odgovorne za raspad obitelji stavljaju teret trpljenja nasilja na leđa žena.

Žene se boje. Tu je (opravdan) strah od daljnjeg nasilja i brutalizacije nasilja, strah osude okoline, strah od gubitka djece, strah od nepovjerenja i izostanka podrške od strane okoline i institucija. Kod potonjeg je posebno zabrinjavajuć trend rasta nepovjerenja u institucije zbog prisutnosti institucionalnog nasilja i sekundarne viktimizacije .koju žene mogu doživjeti nakon prijave nasilja. Sekundarna viktimizacija događa se kada žrtva nakon prijave nasilja trpi daljnju štetu zbog načina na koji institucije i drugi pojedinci postupaju sa žrtvom (primjerice kada se žrtvu okrivljava, kada se traži da više puta svjedoči, kada ju se suočava ili traži

da svjedoči pred počiniteljem, itd.). Osim toga, žene često osjećaju sram i krivnju zbog nasilja koje trpe, a fizičke, psihičke i socijalne posljedice trpljenja nasilja koče ih u potrazi za pomoći i izlazom. Ekonomska ovisnost još je jedan je od važnih razloga ostanka u nasilnom odnosu ili povratka nasilnom partneru. Ništa manje važno, žene unatoč nasilju mogu i dalje voljeti svoje partnere, nadajući se da će se promijeniti i da će se vratiti čovjek s početka veze u kojeg su se zaljubile.

Svaki čin nasilja, bez obzira na njegov oblik, ostavlja posljedice. Posljedice su složene i razlikovat će se u svojoj manifestaciji i intenzitetu od osobe do osobe, od konteksta do konteksta. Neke posljedice možemo vidjeti, druge ne – ali one uvijek postoje.

Fizičke posljedice

Osim fizičkih ozljeda koje mogu zarasti, nasilje ostavlja i brojne fizičke posljedice koje mogu prijeći u kronična tjelesna stanja i bolesti kao što su kronični umor, glavobolje, bolovi u želucu i leđima, niz ginekoloških problema, loše opće stanje, slabost, a mogući su invaliditet i smrt.

Emocionalne posljedice

Osjećaj straha, krivnje i srama, brige, nemira, usamljenosti, nepovjerenje prema drugima, posebno u intimnim odnosima.

Psihološke posljedice

Promjene u prehrani i ritmu spavanja, nedostatak pažnje i koncentracije, razvoj fobija, nisko samopouzdanje i samopoštovanje, iskrivljena percepcija stvarnosti i sebe, promjene u ponašanju, dezorjentiranost, nedostatak tolerancije i strpljenja, samozanemarivanje, samoozljeđivanje, suicidalnost, psihološki poremećaji poput depresije, anksioznosti, paničnih napadaja, poremećaja hranjenja i spavanja, ovisnosti, seksualni poremećaji, posttraumatski stresni poremećaj (PTSP).

Socijalne posljedice

Smanjen radni kapacitet i nezaposlenost (često zbog zabrane rada od strane počinitelja nasilja), izolacija, gubitak socijalnih vještina.

Razumjeti reakcije na nasilje, kao i posljedice preživljenog nasilja, ključno je u pristupu žrtvama nasilja. Prije svega, teško možemo razumjeti položaj i situaciju u kojoj se žena nalazi ako ne razumijemo način na koji nasilje utječe na žrtve. Nerazumijevanje posljedica izloženosti nasilju može doprinijeti sekundarnoj viktimizaciji i institucionalnom nasilju kroz nepovjerenje prema žrtvama, okrivljavanje žrtava, retraumatizaciju žrtava, dijagnosticiranje različitih poremećaja žrtvama, itd. Pristup utemeljen na razumijevanju traume pitanje je uvažavanja dostojanstva žrtava i imperativ u radu sa ženama koje su preživjele nasilje.

Svećenici i pastoralni radnici moraju biti svjesni da je odvajanje zlostavljača i njegove žrtve ključno, ali isto tako da nasilje ne prestaje uvijek kada žrtva fizički napusti nasilnika. Zato je, osim pružanja emocionalne i duhovne podrške žrtvama u svim fazama (prije, tijekom i nakon izlaska iz nasilnog odnosa), nužno imati znanja i vještine upućivanja žrtava onim stručnim službama, organizacijama i institucijama koje im mogu pružiti stručnu podršku i sigurnost.

Podrška osobama u nasilnim odnosima zahtijeva pažljiv i empatičan pristup bez osuđivanja. Za osobu koja proživljava nasilje važno je da ima siguran prostor gdje se može osjećati slobodno podijeliti svoja iskustva bez straha od kritike ili osude. Kada osoba počne prepričavati doživljaje iz nasilnog odnosa, važno je naglasiti da vjerujemo njezinim osjećajima i iskustvima. Umjesto pružanja savjeta ili pritiska na ženu da ostane ili napusti nasilnika, slušajte ju, ponudite joj podršku i informacije o mogućnostima koje joj stoje na raspolaganju. Izrazito je važno da žene donose autonomne odluke o svom životu, a kao prvi kontakt ženama nudimo puno povjerenje i podršku te informacije o dostupnoj pomoći i mogućnostima. Uloga pastoralnih radnika može biti presudna za osnaživanje žrtve, a posebice s obzirom na sram i krivnju koje žene osjećaju. Važno je da ženi date do znanja da ona nije kriva za pretrpljeno nasilje i da nasilje ne mora trpjeti.

Izrazito je važno dati do znanja da je nasilje legitiman razlog za rastavu od stola, postelje i stanovanja.

Imajte u vidu da izlazak iz nasilja i oporavak od nasilja može biti dugotrajan i izazovan proces. Moguće je da će u tom procesu žena odlaziti i vraćati se nasilniku i po nekoliko puta. No unatoč dugotrajnosti i iscrpnosti procesa valja imati na umu da postoji i posttraumatski rast, odnosno osobni razvoj koji se događa nakon nadilaženja traume. Kroz njega osobe koje su preživjele nasilje mogu ponovo izgraditi svoj život, često otkrivajući novu razinu otpornosti i emocionalne zrelosti te dublje razumijevanje vlastitih potreba i vrijednosti.

ISKAZUJEMO POVJERENJE I BEZREZERVNU PODRŠKU: Dopuštamo osobi da se izrazi i da priča izađe van. Ne prekidamo osobu, ne požurujemo, ne pretpostavljamo. Poticajni smo i ljubazni, i ne osuđujemo. Vjerujemo osobi koja je preživjela nasilje kada kaže da je zlostavljana, ne tražimo dokaze i nismo tu da utvrđujemo „objektivnu istinu“ nego pružamo podršku i osnovne informacije o dostupnoj pomoći. Dajemo joj do znanja da je vrijedna, da zaslužuje poštovanje, da može odlučivati o vlastitom životu i da može promijeniti svoj život ako to želi. Pružamo osobi razumijevanje, njezini su osjećaji razumljivi i normalni. Svi osjećaji. Vrlo je važno izraziti da razumijete koliko je osobi teško. (*Vjerujem Vam. Razumijem. Razumljivo je da se tako osjećate. Trebate li pomoć?/Mogu li Vam pomoći?...*).

NIKADA ne zahtijevamo suočavanje s nasilnikom – to za ženu može biti opasno.

OSNAŽUJEMO: Osobi dajemo do znanja da nije ni kriva ni odgovorna za pretrpljeno nasilje! Osobu možemo osvijestiti da nije jedina, da se nasilje ne događa samo njoj i da ne postoji jedan profil žena kojem se nasilje događa, može se dogoditi svima i, nažalost, puno je učestalije nego što mislimo. Ukazujemo na to da je promjena situacije moguća i da osoba može živjeti slobodna od nasilja – zlostavljanje je rješiv problem. Dajemo osobi do znanja da, kao i svi ljudi, ima pravo na vlastitu slobodu i sigurnost. Neke žrtve nasilja imaju i malodobnu djecu i često se zbog toga boje prijaviti nasilje – važno je reći da ona nije kriva i da su djeca također žrtve nasilja. Dajemo osobi do znanja da je snažna jer je pretrpjela nasilje i smogla snage o tome govoriti (ne zovemo je žrtvom, nego ženom koja je preživjela nasilje!). Ne obraćamo joj se sa sažaljenjem ili svisoka, obraćamo joj se kao osobi koja je u potpunosti sposobna preuzeti odgovornost za donošenje odluka o svom životu. Ne nagovaramo osobu na korake koje može poduzeti – nudimo joj mogućnosti, ali odluku mora donijeti ona sama (*Što želite učiniti? Želite li prijaviti nasilje u obitelji? Trebate li pomoć pravnice u ženskom savjetovalištu? Trebate li pomoć psihologinje u ženskom savjetovalištu?*). Imamo jasan i čvrst stav protiv nasilja, ne poričemo, ne umanjujemo, ne racionaliziramo, ne opravdavamo i ne toleriramo nasilje (čak i ako ga žrtva opravdava ili relativizira).

INFORMIRAMO: Prije svega upućujemo ženu na neku od organizacija i institucija koje nude stručno savjetovanje, podršku i zaštitu i koje će sa ženom napraviti sigurnosni plan (odlazak bez sigurnosnog plana može biti opasan po život žene, stoga je važno da je uputimo na stručnu pomoć i podršku, ali da je ne uplašimo). U slučaju recentnog iskustva nasilja, ohrabrujemo obraćanje liječniku (što je važno radi dokumentiranja nasilja: čak i ako žrtva ne namjerava prijaviti i nije spremna na izlazak iz nasilnog odnosa, liječnička dokumentacija može biti od izuzetne pomoći kasnije ako se za to odluči). Informiramo ženu o njezinim pravima i dostupnim prostorima podrške i mehanizmima zaštite.

Prije prijave nasilja:

- U slučaju fizičkih ozljeda preporučuje se odlazak na liječnički pregled. Trebalo bi reći da su ozljede zadobivene od strane sadašnjeg ili bivšeg partnera (navesti ime i prezime). U tom slučaju, nakon detaljnog pregleda, zdravstveno osoblje dužno je prijaviti nasilje policiji i izdati povijest bolesti. Ako osoba nema zdravstveno osiguranje i novac, hitan liječnički pregled obavit će besplatno svaka ambulanta ili odjel hitne pomoći u Hrvatskoj.
- Korisno je fotografirati nanesene ozljede, a također i stan ukoliko je oštećen dio namještaja, odnosno ono što u napadu ili prijetnji bilo uništeno, srušeno i/ili razbijeno.
- Korisno je voditi dnevnik s dokumentiranim iskustvima nasilja jer je to za sudski postupak iznimno važno.
- Nazvati savjetovište za žene koje su preživjele nasilje, dobiti podršku, informirati se o pravima, dostupnoj podršci, mogućnosti odlaska u sklonište, daljnjim koracima, izradi sigurnosnog plana.

Osobe zaposlene u zdravstvu, ustanovama socijalne skrbi, odgojno-obrazovnim ustanovama, stručni radnici zaposleni u vjerskim ustanovama ili humanitarnim organizacijama te svi drugi stručni radnici i radnice koji u svom radu dolaze u kontakt sa žrtvama nasilja u obitelji dužni su prijaviti policiji ili državnom odvjetništvu počinjenje nasilja u obitelji za koje su saznali u obavljanju svojih poslova.

Prema Kaznenom zakonu, vjerski ispovjednik smije čuvati tajnu. Zbog specifičnosti svećeničkog poziva izrazito je važno ženama u nasilnim odnosima pružiti sve dostupne informacije i kontakte stručne podrške te mogućnosti prijave i zaštite.

Nasilje možete prijaviti:

- **Policiji:** osobno u policijskoj postaji, telefonom **192** ili **112** (poziv je besplatan, a svaki se razgovor snima), putem aplikacije MUP – sigurnost i povjerenje
- **Državnom odvjetništvu:** pisanim putem ili usmeno na zapisnik
- **Zavodu za socijalni rad** (pisanim putem ili usmeno na zapisnik) ili zdravstvenoj ustanovi, koji su potom dužni prijaviti nasilje policiji.

Pri prijavi nasilja policiji, bilo kao žrtva ili kao svjedok, važno je pripremiti sljedeće podatke: svoje osobne informacije, svoju trenutnu lokaciju, jeste li sami, jeste li s djecom, je li počinitelj u blizini, što se dogodilo, trebate li liječnika. U slučaju neposredne opasnosti ostati na liniji! Osobe koje prijave nasilje imaju pravo biti upoznate sa svim postupcima koji se odnose na prijavu i tretiranje nasilja.

Svi oblici nasilja mogu se prijaviti i naknadno, za prijavu nasilja nema roka trajanja.

Nakon prijave nasilja, žrtva treba:

- Zatražiti zapisnik i/ili kopiju prijave radi dokaza o prijavi
- Tražiti policiju da u njezino ime pokrene prekršajni postupak ili kaznenu prijavu protiv počinitelja nasilja
- Od institucije kojoj prijavljuje nasilje tražiti informacije o zaštitnim mjerama i mjerama opreza te značenju tih mjera
- U suradnji i dogovoru s policijom/centrom za socijalnu skrb od prekršajnog suda u svoje ime i ime djece tražiti izdavanje onih zaštitnih mjera koje žena smatra najučinkovitijima za nju i djecu;
- Dobiti informacije o dostupnoj pravnoj i psihološkoj pomoći i mogućnostima smještaja u sklonište za žene.
- U slučaju pokretanja kaznenog postupka, od državnog odvjetništva tražiti izricanje mjera opreza tijekom trajanja postupka ili sigurnosnih mjera koje stupaju na snagu nakon pravomoćne presude. Informirati državno odvjetništvo o izboru osobe od povjerenja ukoliko se za nju odluči.
- U slučaju lošijeg imovinskog stanja, za mogućnost besplatne pravne pomoći (pravni savjetnici, odvjetnici), obratiti se nadležnom uredu državne uprave, koji će onda uputiti na daljnje korake.

Savjetovišta za žene koje su preživjele nasilje nude besplatno pravno savjetovanje, a Zakladi Solidarna može se javiti za pokrivanje troškova izabrane odvjetnice ili troškova psihoterapije.

Na mrežnim stranicama Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike možete naći adresar ustanova, organizacija i ostalih institucija koje pružaju pomoć, podršku i zaštitu žrtvama nasilja u obitelji.

Na mrežnim stranicama Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije možete naći kontakte organizacija koje pružaju psihosocijalnu i pravnu pomoć na teritoriju Republike Hrvatske.

Što stavovi imaju s nasiljem?

Nasilje nad ženama u obitelji i prisilna kontrola utemeljeni su na ideji muške dominacije i ženske subordinacije, predrasudama i stereotipima. Unutar neravnopravnih modela odnosa muškarac se vidi kao racionalan i postojan te se njemu namjenjuje uloga glave obitelji kojoj pripada moć i kontrola, odnosno autoritet nad obitelji. Žena se pak vidi kao emocionalna i požrtvovna, pa se njoj namjenjuje uloga poslušne mužu, a pripadaju joj briga i skrb, odnosno odgovornost brige i skrbi za obitelj.

Zauzdavanje žena unutar obrazaca i uloga koje se tradicionalno smatraju ženskim koristi potvrđivanju onoga što se tradicionalno smatra muškim. A muškost se u našem društvu najviše poistovjećuje s kontrolom, bilo da govorimo o kontroli emocionalnosti, odnosno potiskivanju vlastitih emocija (“muškarci ne plaču”) ili pak kontroli svojih žena i obitelji.

Zbog svega navedenog ključno je razumjeti da su i muškarci i žene i racionalna i emocionalna bića koja ostvaruju zdrave odnose kroz uzajamno poštovanje kao jednakovrijedna ljudska bića, kroz komunikaciju i dogovor, dijeleći uloge autoriteta, brige i skrbi u obitelji.

I muškarci i žene ostvaruju se u različitim područjima u životu prije svega prema svojim sposobnostima, vještinama, mogućnostima i interesima, a ne prema svom spolu. Ograničavati puni razvoj ostvarenja potencijala svakog ljudskog bića nametanjem rodnih uloga baziranih na spolu smatra se kulturnim i strukturnim nasiljem, koje onda omogućava i opravdava i nasilje između ljudi, uključujući nasilje nad ženama u bračnim/partnerskim odnosima.

Neke smo stavove o muškarcima i ženama i njihovu odnosu toliko pounutрили da ih ne prepoznamo kao predrasude, stoga je, ako želimo suzbijati nasilje, od iznimne važnosti osvještavati i preispitivati vlastite stavove.

Primjerice, nekad se i u nekim sredinama ostanak žene vjernice u nasilnom odnosu potiče ili opravdava u cilju održavanja cjelovitosti obitelji. Ostanak u nasilnom odnosu opravdava se nasljedovanjem Kristove patnje na križu. Kroz takve religijske obrasce žena se poziva da trpi nasilje i svojom ljubavlju spasi nasilnika. Time se odgovornost za rješavanje nasilja stavlja na teret žrtve, a žrtvu zarobljava u nasilan odnos što dovodi do strašnih fizičkih, psihičkih, emocionalnih i socijalnih pa i duhovnih posljedica za žrtvu, koju se ujedno stavlja u neposrednu životnu opasnost.

Nakon prijave nasilja, žrtva treba:

Nasilje u obitelji, ovisno o obilježjima nasilničkog ponašanja (intenzitet, trajanje, nastale posljedice...) može predstavljati prekršaj (kažnjiv prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji – ZNNO) ili kazneno djelo (kažnjivo prema Kaznenom zakonu). Oba zakona propisuju određena prava koja žrtve nasilja u obitelji mogu koristiti tijekom postupka.

Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji (ZNNO) žrtva prekršajnih djela nasilja u obitelji ima:

1. pravo na pristup službama za potporu žrtvama nasilja u obitelji
2. pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama nasilja u obitelji
3. pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde
4. pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka
5. pravo na pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju svih radnji u kojima sudjeluje
6. pravo da na njezin zahtjev, bez nepotrebne odgode, bude obaviještena o ukidanju zadržavanja ili bijegu okrivljenika te stavljanju izvan snage odluke o izricanju zaštitnih mjera i ukidanju mjera opreza koje su određene radi njezine zaštite ili otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora
7. pravo na tajnost podataka čijim bi se otkrivanjem mogla ugroziti njezina sigurnost ili sigurnost osoba iz članka 8. stavka 1. i 2. ovoga Zakona te pravo zahtijevati isključenje javnosti u postupku pred sudom
8. pravo na opunomoćenika u postupku
9. pravo, na vlastiti zahtjev, biti obaviještena o poduzetim radnjama povodom prijave i o ishodu postupka
10. pravo biti ispitana bez neopravdane odgode nakon podnošenja prijave, pravo zahtijevati da bude ispitana u postupku pred sudom te pravo da se daljnja ispitivanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe prekršajnog postupka
11. pravo biti ispitana na policiji od strane osobe istog spola
12. pravo na izbjegavanje kontakta s počiniteljem prije i tijekom postupka, osim ako prekršajni postupak zahtijeva takav kontakt
13. pravo na privremeni smještaj u odgovarajuću ustanovu sukladno posebnom zakonu
14. pravo na policijsku zaštitu i osiguranje, po nalogu suda, u svrhu neometanog uzimanja osobnih stvari prilikom napuštanja zajedničkog kućanstva
15. Pravo predložiti da bude ispitana putem audio-video uređaja
16. druga prava propisana zakonom kojim se uređuje kazneni postupak, osim onih prava koja po naravi stvari može imati samo žrtva kaznenog djela.

Žrtva kaznenih djela ima pravo:

1. na lako dostupan, povjerljiv i besplatan pristup službama za potporu žrtvama kaznenih djela, odmah nakon počinjenja kaznenih djela i onoliko koliko je potrebno
2. na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela u skladu sa zakonom
3. na zaštitu od zastrašivanja i odmazde
4. na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja kao svjedoka
5. na saslušanje bez neopravdane odgode nakon podnošenja kaznene prijave te da se daljnja saslušanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe kaznenog postupka
6. na pratnju osobe od povjerenja, po njezinu izboru pri poduzimanju radnji u kojima sudjeluje, od prijave žrtve do pravomoćnog okončanja kaznenog postupka
7. da se medicinski zahvati poduzimaju u najmanjoj mjeri i samo ako su krajnje nužni za potrebe kaznenog postupka
8. podnijeti prijedlog za progon i privatnu tužbu sukladno odredbama Kaznenog zakona, sudjelovati u kaznenom postupku kao oštećenik
9. biti obaviještena o odbacivanju kaznene prijave i odustajanju državnog odvjetnika od kaznenog progona te pravo preuzeti kazneni progon umjesto državnog odvjetnika
10. na obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom prijave i podnošenja pritužbe višem državnom odvjetniku
11. na tajnost podataka čijim bi se otkrivanjem mogla ugroziti njezina sigurnost ili sigurnost žrtvi bliskih osoba
12. da bez nepotrebne odgode bude obaviještena o puštanju uhićenika na slobodu, ukidanju pritvora ili istražnog zatvora, bijegu okrivljenika i otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora te mjerama koje su poduzete radi njezine zaštite, osim u slučaju odricanja žrtve od navedenog prava
13. da bude obaviještena o svakoj odluci kojom se pravomoćno okončava kazneni postupak, osim u slučaju odricanja žrtve od navedenog prava predložiti da bude ispitana putem audio-video uređaja
14. na stručnu pomoć savjetnika na teret proračunskih sredstava pri podnošenju imovinskopravnog zahtjeva ako žrtva trpi teže posljedice kaznenog djela za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina
15. na novčanu naknadu u skladu s posebnim zakonom, ako su pretrpljene teške tjelesne ozljede ili teško narušenje zdravlja kao posljedicu kaznenog djela nasilja počinjenog s namjerom.

Sud, državno odvjetništvo, istražitelji i policija dužni su već pri poduzimanju prve radnje u kojoj sudjeluje obavijestiti žrtvu o njezinim pravima na njoj razumljiv način.

Ako želite produbiti razumijevanje problema bračnog, odnosno partnerskog nasilja kroz teološko pastoralni vid, preporučujemo sljedeću literaturu:

Anić, J. (2010). Demitologizacija nespojivosti ljubavi i nasilja u obiteljskom kontekstu: Teološki pristup. Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar" (<https://hrcak.srce.hr/file/84241>)

Franjevački institut za kulturu mira (2006). Nasilje nad ženama. Teološko-pastoralni izazov.

Nancy Nanson Clark (2017). Religion and intimate partner violence. Oxford University Press.

Ukoliko smatrate da trebate dodatna znanja u vidu pružanja podrške žrtvama obiteljskog nasilja, preporučujemo:

Sv. Ana, Caritasov dom za žene i djecu - žrtve obiteljskog nasilja (<https://sv-ana.com/znakovi-zlostavljanja/#upitnik>)

ROSA (2017). Psihosocijalna podrška za žrtve nasilja u obitelji i drugih oblika rodno utemeljenog nasilja (<https://www.czzzr.hr/dokumenti/2017-prirucnik-psihsoc-podr-za-zrtve-nasilja.pdf>)

UZOR (2024). Priručnik za podršku žrtvama nasilja u obitelji (https://udruga-uzor-rijeka.hr/wp-content/uploads/2024/10/Prirucnik-za-podrsku-zrtvama-nasilja-u-obitelji.pdf?fbclid=IwY2xjawGQOBpleHRuA2F1bQlxMAABHS9w_p3qASuwRjk7FHn-xW4260zCVlkyVHQNDiOYTww9ugX3p-jypDxnRA_aem_f0ilWBp_WECN9XTHrul6cA)

Za one koji žele produbiti znanje i razumijevanje prisilne kontrole preporučujemo:

Autonomna ženska kuća Zagreb (2024). Istraživanje o prisilnoj kontroli u intimnim partnerskim odnosima (https://azkz.hr/wp-content/uploads/2024/07/istrazivanja_prisilna-kontrola-1.pdf)

„Objavlivanje ove publikacije podržala je Ekumenska inicijativa žena iz Omiša, Hrvatska. Sadržaj publikacije odražava isključivo stavove njihovih autora/-ica i ne predstavlja nužno i službene stavove EIŽ-a.“

„Ekumenska inicijativa žena (EIŽ) hrvatska je ne-profitna organizacija koja kroz svoj program dodjele finansijskih potpora podržava projekte i razvoj bazičnih organizacija kojima upravljaju žene te teologinje u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji, na Kosovu i u Srbiji. EIŽ je posvećena osnaživanju uloge žene u jačanju civilnog i međureligijskog dijaloga te potencijala vjere kao pozitivnog faktora socijalne promjene kroz izgradnju mira i pomirenja. S obzirom na svoj regionalni profil, EIŽ osigurava aktivisticama iz svoje mreže mogućnost susreta te razmjenu iskustava s ciljem veće vidljivosti njihova rada i veće mogućnosti za pristup resursima.“

Ovaj priručnik nastao je u okviru projekta “Odgovor Crkve na problem nasilja nad ženama u obitelji” koji uz podršku Ekumenske inicijative žena provodi udruga U DOBROJ VJERI.

Izdavač:
U DOBROJ VJERI

Autorice:
Lana Bobić
Greta Grakalić Rački

Urednice:
Lana Bobić
Greta Grakalić Rački

Lektorica:
Jana Pamuković

Dizajn:
Lucija Sučić

Tisak:
Adria Print d.o.o.

Rijeka, 2024.

